

Latweefchu Awises.

Nr. 48.

Zettortdeenâ 1. Dezemberi.

1860.

Awifchu = sinnas.

Behterburga. Wuhfu Kungs un Keisers sawos augsti zeenitas mahtes, nelaika Keisereenes, Aleksandras Weodorownas, peeminneschanu gribbedams gohdaht, winna wahrâ 7 tuhft. rubl. preeksch Behterburgas nabbageem lizzis doht. Wifus tohs schehlastibas nammus un meitu fohlas, lo nelaika Keisera mahte til dauds gaddu schelligi un kristigi waldijufe, Keisers taggad nodewis sawas Keisereenes, Marias Aleksandrownas, sinna un waldifchanâ.

Italia. Rehninsch Wiktors Emanuels 19tâ Nowemberi atnahzis Sizilias leelâ pilfata Palermâ, un laudis ar tahdu leelu preeku un gohdu winnu usnehmufchi, ka winna sirgus isjuhufchi un rattus ar wilkfchanu paschi wilkufchi pa pilfatu. Rahdi 4 simts tuhftofchi zilweku effoht bijufchi fanahufchi. 25 tuhft. saldatus Rehninsch pahzehlis us Siziliu un Messinas zikkadelli nu gribb panemt. Ar wiffu spehku arri darbojahs pee Gaetas. Sardinjeri atweddufchi 150 maktigus leelus-gabbalus (warra-peestus) ar kurreem bombes (uggunigas lohdes) schauj us Gaetu, arri jaw 4500 pehdas peegahufchi pee Gaetas; bet schis effoht par dauds stiprs pilfats us augsta klints kalna pee jubras, ar stipreem muhreem un fkanstehm un 2 tuhft. leeleengabbaleem apbrunnohs. 90 gaddus wezs Generals Wials, lohli duhfchigs un pastahmigs karrawihrs, tur irr par Gubernateru, un pats Rehninsch Franzis, lai gan taggad flims ar fruktim, gribb turretees lihds beidsamam. Winna jaunafee brahli, tehwa brahlis, pats Rehninsch un ir patte Rehneene cimohht paschi us fkanstehm, deen un naht weens no scheem us wallehm un eedrohshinajoht saldatus. Browjantes un karras-leetu effoht deesgan, ta ka 10 mehneschus wehl warroht turretees.

Tad nu Sardinjereem buhs darba deesgan scho weetu panemt. Pa tam wehl kalnds dauds laudis sawam lihdschinnigam Rehninam Franzim peeturrahs, un tee tilkai ar saldateem un nifnu karras-teesu sawaldijami. -- Rohmâ wehl tas pats kas bijis, un Sprantschu saldati taggad nogahufchi un nostahufchees pee Neapeles walts rohbescheem. Neweens ne sinn lo Napoleons nodohmajis Italiâ darriht, jo suhta wehl wairak saldatur us Pahwesta semmi, jebfchu schis to gan ne gribb. Sardinjeris ar leelu steigschanohs un wiffu spehku taifahs us karru, Gistreikeris tapat darra.

Aihna. Meeru wehl ne effoht faderreufchi Enlenderi un Sprantschi ar Kineseru Keiseru; turprettim taggad sinnas nahkufchas, ka 18tâ Septemperi neganti islahwufchees ar 25 tuhft. Aihnas Tartaru saldatur, 2 tuhft. saldatur un 50 leelusgabbalus tai kauschanahs dabbujufchi. Atkal kahwufchees 21mâ Septemperi pee Tunkowas un 30 tuhft. Tartarus uswarreufchi un isputtinajufchi. Salka, ka Aihnas Keisers gribboht aissbeht us Tartaru semmi, kas tam peederr, jo eenaidneeki jaw irr 4 juhdes no Pekingas. Atkal usbruffufchi nedohmajoht Enlendereem un Sprantscheem un eewainojufchi 1 Enlenderu Generali un 2 Sprantschu Palkamneelus.

Parise suhdjahs, ka pilfata kohrtetu un nammu ihra un wiffas ehdamas leetas par dauds dahrgas palikufchas, ta ka wairf ne spehjoht malfahht. Waldifchana jaw wiffadi darrijufe un isdarbojufchees to pahrtaisiht, bet ne warrejufe. Tas pats ar kohrtetu un nammu ihru arri Wahzsemme un zittas semmes, jebfchu taifa jaunu nammu deesgan. Arri nelahds maises trubkums nekur ihsti ne irraid, un Deews gan labbus gaddus dewis, tomehr maife dahrga! Jhstu wainu neweens ne sinn teitt, nedj

paligu doht. Tas tapat kà ar to siblu-naudu. Nefinn kur palikluse kur ne.

Uwrika. No niknahm wehtrahm Brasiliäs (Amerikà) karra-kuggis falaustis tappis pee Uwrikas juhemaaläs, un laut gan Gulenderu karra-kuggis zittus wehl isglahbis, tad tomehr noslihluschi 23 wirfneeki un 100 matroschi. Dee isglahbtee us Tangeri (Uwrikà) nowesti tappufchi. S—j.

Enzersdowes (Gistreikeru semme) keegelezepli atradde nefenn kahdu gluschi aplaupitu lihki. Zaur to nu zehlahs mekleschana pehz ta slepkawa un daschadas runnas par to atrastu lihki. Tà nu arri Enzersdowes schenkè, kur dauds weefu bij, runnaja par io nokauto zilweku un par wianna atraschanu, un jaw wianna wahrdu bij dabbujufchi sinnaht. Weesi stribdejahs daschadaschadi; tè us weenreis prafsija schenkès fainneeks: „Es til gribbetu sinnaht, kapehz tas slepkawa to grehka darbu darrijis. Nokautais jaw bij til nabbaga wihrs, zil tam irr warrejis toreis klaht buht.“ — Trihs gulschi un 20 grafchi,“ fauz kahda balfs. Wiffi atgreeschahs atpakkaf, — irr isbrihnojuschees, — fakerr to lihds nahwei fabihjuschu zilweku — un winsch ne warr wirf schohs sawadus wahrdues ko isrunnais atpakkaf nemt. Tè nu wisseem eekritte prahtà, ka schis wihrs, kas par ta nokauta klahtbudamü naudu til skaidru sinna sinna is doht, ar to paschu wehl beidsamo reisi schenkè dsehris un klaht bijis, kad nokautais 5 gulschu papihru mihjis. Slepkawa, us biffeti atlaipts saldats, irr teefahm nodohs. Tà Deews daschu reis blehdibu brihnischki gaismä wedd. —ld.

• No deenas-widdus Kreewusemmes.

(Schattees Nr. 47.)

Weodosiä, kam zittureis 80 tuhft. eedsihwo-taji bijufchi un taggad tiklai 8 simts irr, apturrejam, un schè mehß pee kahda Kursenneeka dsehram to labaku Krimmes wiñnu, kas wianna pascha wiñna-kalnà Krimme audsis. Schis wiñns makfa, kad par naudu pehrk, 40 kap. kwarte, tas irr gandrihs 2 butteles. Warreel gan dohmaht, ka mehß us Kursenneeku wesselibu to brangu dsehreenu usdseh-

ram! Behz trim deenahm safneedsam Kertschu. Schis pilfats, kam preefsch 10 gaddeem 8 tuhft. 2 simts eedsihw. bijufchi irr taggad pehz Odeffas deenas-widdus Kreewusemmè wifswairaf plauzis. Winsch Mitritates kalna mallà gull, no ka runna, ka tur atrastas wezzu laiku dihwainas leetas un arri selta ahderes, kas jaw pa weetahm atrastas 5 werstes us juhras pufsi. 10 tuhft. zilweki pee teem kreposteem strahda. Nu wehl pehdigi jasakfa, ka no Kertschas par juhras schaurumu us Al sowas juheu brauzohz, zehlahs leela wehtra, kas arween augumà auge, tà ka pehdigi wiffu leela auka bij kahjäs, kas deen un nakti plohsijahs, tà ka wiffi reisneeki, ko kuggis wedde, leelu leeläs bailès un breefmäs bij. Mufsu kuggis, kas jauns un stips, kà nokappahts firgs elsdams zaur schnahdameem wilneem schahwahs un brihscham tà kà spalwa tappe aplahrt mehstahts, gan wilnu kalnu gallà usgrujts, gan atkal wiñnu growä nomests. Mehß reisneeki, kà semmes kaulini, ne drihstejam wirf kugga ne rahditees; jo tur ne ween flapjums beedeja, arridsan katrà brihdi bij jabihstahs, ka ne noritt juhreas bahrgös wilndes; jo paschi matroschi gahje klupdami, krisdami; 5 stundas es stahweju kà mehms, katru brihdi gattaws peeredseht, ka Al sowas juhrea sawu pehdigu braufschanu turrefschu. Tomehr auka norimme, un mehß zaur Deewa schehlastibu dsihwi, laut arridsan dauds flimmi juhreas flimmibà fassirgufchi, Berdianfklas ohstä eelaidam. Dizzu gan, ka ne bij neweens starymums, kas sawu firds-uppuri sawam debbesu glahbejam kluffà garrà ne buhtu atneffis. Mufsu kugga kapteine, kad apstahjamees Verdianskas ohstä, fazzija: „Mehß warram Deewam un sawam stipram kuggim tenzinaht, ka ne dabbujam lihds ar swim juhrea peldeht!“

Woi tahda juhreas wehtra ne lihdsinajahs zilweku dsihwes un firds isbailehm? Tomehr woi naw dascha juhreas klints, ko uhdens magleniht apfeds un kuggeneeku azzim paslehpj, tikpat breefmiga leeta, kà schi wehtra?! Tomehr daudsreis kuggis tahdai paslehytai breefimu weetai laimigi garram aiseet. To sinnadami kuggineeki ne sinnaht ne sinn. Woi

mehs sawâ dshwes buhshana daschureis tâpat lai-
migi zaur Deewa schelastibu un winna tehwa sar-
gafchanu nelaimi un behdahm sezzen ne aiseemam,
jeb firdhesti un krusts mums sezzen ne aiseet nestina-
dami, ka Deews muhs tâ schehlojis.

Tapehz ne ween juhrâ bet arridsan wirf semmes;
neween breefmu laikâ, bet arridsan meera brihdi
nahlahs Deewam gohds; jo winsch, kas sinn, woi
daudsreis muhs naw firdhestem un ruhpehm garram
waddijis, mums meeru un preeku peeschirdams.

Suzzawâ, tanni 20tâ Oktoberi 1860.

Chr. S—g.

Rahds wahrds par wezzeem labbeem laikem.

(Stattees Nr. 23.)

Rahdâ Rahrka ta Leela (Wahzsemmes Kei-
sera) muishâ bij tik weens dweelis un galdauts.
Keisera Rahrka VII. gaspascha effoht toreij ta
weena Spranzuseene bijuse, kurrei 2 audekla krekli
bijuschi. Wirsti wezzds laikds ne turreja par faunu,
(jo tas bij lela schinkiba), weens ohtram krellu
schinkoht. Luttera laikds dascheem turrigeem bir-
gereem bij tik mas krellu, jeb pawiffam ne, ka tee
plikki gulleja. Calenderu Rehnina Indrika VIII.
gaspascha ne pasinne zittu nekahdu brohlostu, kâ
spekki un allu. Dauds zittu Rehnianu riktes toreis
bij ausu-putra, peens, seers, sweests, siwis, galka
un allus. Kweeschu un zittu maifi taggad paldees
Deewam gaudrihs katrs nabbags kreetni iszeptu
ehd; bet papreefsch tas bij dauds sawadi. 1700tâ
gaddâ ehde Sprantschu semmê stary simts zilweleem
tik 33 kweeschu maifi, 1791mâ gad. no simts 37.
Calantê ehde Rehnina Indrika VIII. laikâ tik
leekungi kweeschu maifi. 1758tâ gad. bij Calantê
6 milj. zilweku, no kurreem $3\frac{3}{4}$ milj. ehde kwee-
schu, 739 tuhft. meeschu, 888 tuhft. rudsu un
623 tuhft. ausu-maifi. Wehl 1838tâ gad. ehde
no 8 milj. eedshwotajeem 5 milj. wiswairaf kar-
tuppelus un $2\frac{1}{2}$ milj. ausu-maifi. — Wezzu Wahz-
semneeku allus arri effoht bijis no ausahm Bruhwehts.
Rad nu apdohmajam, kâ nabbaga laudim ar brih-
wibu irr gahjis, ka teem muishneefem kâ wehrgeem

bij jakalpo, ka nabbaga wihrs ar sawu dahrgako
mantu: dshwibu, feewu un behrneem sawam kun-
gam peederreja, ka no fohlahm masa leeta bij, no
zittahm labbahm eerikteschanahm jeb daktereem ne-
kas ne bij atrohnams, kâ ka mehra laikâ laudim
bij ja-ismirst; ka nabbaga zilweki, kas par burw-
jeem un ragganahm turreti, daschadi mohziti, no-
fihzinati jeb fadedsinati tappê; kad apdohmajam
tahs waijashanas stary Kattofeem un Luttera tizzi-
geem, tohs breefsmigus kareus, kas daschureis wee-
na pascha wahrdina labbad, jeb tizzibas deht
Calantê un Wahzsemme irr bijuschi: — tad ar-
weenu jo wairaf mehds redsam, ka wezzi laikâ naw
labbi laikâ bijuschi, —ld.

(Turplifam wairaf).

Siuna par jaunahm grab- matahm.

Zel gamâ pee Steffenhagen un dehta druffatas
1860 un pee grabmatu pahrdewejeem dabnujamas schis
grabmatas:

I. „Anfis Stahde, kâ tam gahjis.“ 15 lappas
makfa 3 kap. f.

Stahstisch tahdeem farakstihst, kas ne grihb strah-
dabt, nedj maifi gohdam pelnitees, bet gan leyni un
kahrums dshwoht, un tahdu dshwi tehwu semmê newar-
redami panahst, tadeht aiseet pa pasauti, leelu laimi
un haggatibu useet bes sweedreem. Anfis Stahde
tahds aplanneeks buhdams, dewees us Ameriku, bet
eefkrehjis zilweku-ehdeju naggds un zaur breefmahm un
bailehm tâ pahrmahzihst tappis, ka gudrs un deewabih-
jigs palizjis, Deewu teifdams pahrnahjis mahjâs un nu us-
tizzigi un kristigi dshwojis. — Ja muhsu laikds tahdi gad-
ditohs, kas schim Ansim libdfigi, tad lai mahzibu nem-
mahs no schi stahstina un wehl stahst apzerre, so Deewa
wahrdi mahza 1 Mohf. gr. 3, 19 un Dahw. ds. 37, 3.
lai tee arri ne dabbutu zaur breefmahm un grubtahm
behdahm saprast to mahzibu, so grabmatinas galla-
wahrdi dehd no Obreeru grabmatas 12 nob. 11 w.

II. „Zelch us keegeku zepi, jeb kristigas tiz-
zibas spehks.“ 24 lappas makfa 5 kap. f.

Zhsti derrigs un labbi stahstihst stahst, kas israhda,
kaddus breefsmigus darbub kristigas tizzibas nifnafee ee-
naidneeki, Turki, padarrijuschi, kad 1453schâ gaddâ
Konstantinopoli uswarrejuschi, un zil sawadi notizzis ar
2 kristigeem dwihau = brahteem, par Turku wisneeka

wehrgeem paliffescheem. Weens no teem no nabwes gribbedams isglabhteem, fawu kristiqu tizzibu aisleedfies, bet abtes gan gribbejis fawu dshwibu atdroht, bet ne fawu Pestitaju aisleegt. Itt par brihnumu tizzibas aisleedfies breefmigâ nahwê eefrehjis, bet tizzibas leezineefs no nabwes isglabhts tappis un pee labbas dshwies nahjis, itt kâ stabw rakfibtis Matt. 16, 25: „Kas fawu dshwibu gribb isglabht, tam ta suhd, un kam ta dshwiba mannis deht suhd, tas wirru atraddihs.“ Zaur scho notiffkumu dwibnu-braklu Turku lungis mobdinabhts, palizzis par kristiqu zilweku. — Woi mubfu laifds tizzigeem truhst tahrdinafchanaas?! Lai tadeht schis stabhtis lassitajeem bubtu ne ween par laika kawelli, bet arri par tizzibas eestwinafchannu.

III. „Dihwaina kauschana. Stabhts.“ 16 lap-pas makfa 3 kaw. f.

Schis stabhtis rabda, ka wezzi laiki naw bijuschi tahdi teizamî laiki, kâ gan islaweti; jo tee bijuschi tumfchi, mahnu pilni, un bij garbit taifnibu dabbuht. Grabmatina stabhta: kad teefas labdâ fuhdftbâ ne sinmajufchas spreest, kurfch wainigais, kurfch beswainigais, tad schobs nodewufchas „Deew-aste-fâ, jeb fwehtâ kauschanaâhs.“ aplamâ mahnu-tizzibâ zerredamas, ka ugungâ jeb ubdens breefmas, jeb itt breefmiga kauschanabâ gan israhdischoht, kurfch pee wainas. Stabhta: 1454tâ gaddâ 2 wihreem tahdâ „kauschanâhs“ bij jakaujâhs ar „dihwainu.“ (fawadu), itt neschehligu un par dandî breefmigu kauschanobâ, tik negantu un aplamu, ka Burgundes teelslungis fawâ walst tubdal aisleedfies tahdas aplamas Deewa-teefas un kauschanabâ. Schiunt besdeewigâ kauschanâhs beswainigam gan isdeweers palift pee dshwibas un flepkawa gan dabbujis grubtu sobdu, bet patâ wari fapraft, zeel reises besdeewigee hubs winnejuschi un beswainigee neschehligi nomobziti tappuschi, un tadeht islassifijis grammatinu ar winnas galla-wahrdnu teikî: Deews lai irr flawehts, ka tahda naktis pagahjuse un taagad deenas gaischums spidd tâ, ka nu drohschi warr dshwobht iffkats, kas Deewu bihstabs un taifnibu mihl, jo tahdu apfarga Deewa rohka un prahtrigi listkumi, kas teefu pareist isdroht, ne pehz meefas spehkeem, bet pehz taifnibas.

Schee 3 stabhtî isnemti no Latweeschu Wwischu wezzeem gadda-gahjumeem, un wairaf nekâ 20 gaddeem atpaffak, un Steffenhagena lungam japateiz, ka no schi wezza frabhuma, — fur apshebhts dasch teizams stabhts, dascha itt derriga mahziba un daschi derrigi laika-kawelli, — affak z. H. gaismâ; jo tannâs gaddâs ne bij ne zil Wwischu lassitaju, tadeht maf to irr, kas schobs Wwischu rakfius sinu. Bet arri ja-noschebto, ka naw pahrlabbojuschi wezzas wainas un ir jaunâs flahht gaddijufchees.

Beidsoht Latw. draugu beedribai wehl jalubds, lai, — kad schinuts laifds tik ne wiffâs Latw. grabmatâs warr nseet gan rakfîu gan druffas wiffeschanehs wairaf nekâ pareist. — tee, kam par to jastnu, wairaf fargatobâ, ka tahdas wainas druffâ ne eejauzâhs, un puhletohs rakfius un druffu isflaidroht.

Verent, **Klasfohn,** **Schulz,**
 Latw. beedru preeffschneefs **Latw. beedru preeffschneefs** **Latw. draugu beedribai**
 Wistennâ. **Kursumm.** **wezzafâ.**

Sluddinafchanaas.

Lai naktî no 15tâ us 16tu Nowemberi no Behrs-Zihvelmuifas Krohna mescha-lunga sirgu-stalka nosagts tappis tumfchi bruhns 8 gaddi wezs sirgs, no widdeja auguma, 90 rubl. wehrts. Sirgam us nahfu widdu ne bij nekabdi matti, us labbas paffak-fabjas frohni mafa stribpite, kas paliffuse no spreijas; sirgs irr sehti abtes, bailligs ar ne luyfu asti. Ueri wehl nosagti 2 sirgu tepp-dekks un 1 sils dekks, tam us stubreem usschuhts farkans G. bohlfkabs. — Kas eerabda, kâ scho sirgu warr atdabbuht atpaffak, dabbuhs 15 rubl. pateizibas nandas.

Behrs-Zihvelmuifas mescha-lungs Groffe.

16tâ Nowemberi pee Behrs-Zihvelmuifas Krohna mescha-lunga atrafs wezs pufs behrs sirgs ar sishfahm fahjahm un baltahm paffak-fahjahm, warrubht 12 rubl. wehrts. Tas, kam schis sirgs peederr, tohp usâizimabht israhdiht, ka tam schis peederr, un ismafajis par barihu un Wwischs isfluddinafchannu, fawu sirgu panemt. Za 6 neddetu laiftâ tâ ne darrihs, tad sirgs teefâ taps pahredohts. Behrs-Zihvelmuifas Krohna mescha-lunga muifchâ 19tâ Nowemberi 1860. 2

Pee Peenawas pagasta teefas tiks tannî 5tâ un 8tâ Dezemberi f. g. — ka torgi un peretorgi — ta no almiteem usubwejama, us 272 rubl. 50 fap. nospreesta Peenawas mescha-lunga muifchas magasibnes flehts, us mafafoblfchannu isfaukta. Rabdâ wihse ta fazzita flehts jabubne, to warr ifdeenas — tiffai fwehtdeenas un fwehtkâs ne, — pee schibs pagasta teefas sinnamu dabbuht. Wabsumuifchâ tannî 8tâ Nowemb. 1860. 1
 (Nr. 1259.) Peefehdetajs: Zhiel.
 Teef. fkrühw.: Berthul.

Naktî no 14 us 15to Nowemberi f. g. irr Veelas-Seffawas Lalkaija frohdineelam Rohmannam nosagts gaischi behrs sirgs, 6 gaddi wezs, 80 rubl. wehrts, farri struppi kreifajâ puffe, un kreifa aufa drufzin isplehsta. Kas flaidru parahdischannu par tam dohs pee Krohna-Seffawas muifchas polizejas, dabbohn 10 rubl. pateizibas nandas. 2

B r i h w d r i e e h t.

No jubrmallas-gubernements augflâs waldischanaas puffed: Collegienrath G. Blaeße, Senjor. Zeigamâ, tai 29. Nowemberi 1860.

No 200.